

рахунок різних типів дискурсу, що дозволить описати особливості концепту “TRIAL” на сучасному етапі.

Л і т е р а т у р а :

1. Laurence S. and Margolis E. Concepts and Cognitive Science / S. Laurence and E. Margolis // Concepts : Core Readings. – Cambridge, MA : MIT Press, 1999. – P. 3–81.
2. Красавский Н. А. Динамика эмоциональных концептов в немецкой и русской лингвокультурах : Автореф. дис. ... д-ра филол. наук / Н. А. Красавский. – Волгоград, 2001. – 40 с.
3. Левицкий В. В. Семасиология / Виктор Васильевич Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.
4. Палашевская И. В. Концепт “Закон” // Антология концептов / Под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – М. : Гнозис, 2007. – С. 69-81.
5. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1997. – С. 40–76.
6. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: научное издание. – Воронеж, 2001. – С. 58–65.

*Паньків О. Б.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

**КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

У сучасному мовознавстві велика увага приділяється дослідженню семантики і прагматики мовних одиниць, що пов'язане з необхідністю виявлення особливостей їх функціонування в процесі комунікації. Визнання соціальної природи мови в мовознавстві передбачає розгляд мовних одиниць з позиції суспільної приналежності мови, тобто як засобу людського спілкування у всіх його різноманітних проявах [1, 5, 6, 7].

Метою дослідження є вивчення семантичних і комунікативно-функціональних особливостей англійських фразеологізмів, а також їх інвентаризація.

Завдання:

- проаналізувати комунікативно-функціональні особливості англійських фразеологізмів;
- визначити роль прагматичних правил у реалізації функціональних особливостей фразеологізмів;
- скласифікувати комунікативні фразеологічні одиниці.

Розвиток комунікативного підходу як особливого аспекту дослідження мовних явищ має на меті розширити і поглибити вже традиційне системно-структурне вивчення фразеологічних одиниць як елементів мовної системи. Ще зовсім недавно комунікативна функція приписувалась виключно мовленню: “тільки рівень висловлювання є рівнем комунікації, а рівень слова, словосполучення є рівнем номінації” [2, 67] або “імена мають комунікативну цінність тільки в межах повідомлення” [1, 66] по тій причині, що імена (слова, словосполучення) мають лише значення, проте не мають змісту, що виникає при сполученні слів всередині граматично оформленого мовленнєвого висловлювання. Розмежування номінативних і комунікативних одиниць, як справедливо зауважує В. М. Комісаров, є цілком природнім і закономірним [3]. Вивчення функціонального аспекту номінативних одиниць мови і, в

першу чергу, слова свідчить, що насправді процеси номінації і комунікації досить тісно пов'язані між собою: одиниці мовлення мають здатність виконувати номінативну функцію, а одиниці мови володіють певними комунікативними потенціями [3].

Комунікативний статус фразеологізмів є очевидний, у зв'язку з чим ці одиниці використовуються поряд зі словами та словосполученнями як складові змісту висловлювання.

Щодо плану змісту фразеологічної одиниці, то слід сказати, що вона комунікативна ще й тому, що містить інформацію: семантика фразеологічної одиниці являє собою всю сукупність даних, що входять у її зміст і на основі яких здійснюється вибір і комбінація фразеологічних одиниць з іншими одиницями мови у процесі формування висловлювання. “Фразеологізми”, – підкреслює В. М. Телія, – “можуть нести інформацію не тільки про позначені ними елементи дійсності, але й про пристосування семантичного типу їх значень до виконання тої чи іншої комунікативної ролі” [9, 20]. Такий багатий зміст, що міститься у фразеологічній інформації, дозволяє вважати їх комунікативно орієнтованими одиницями мови, тобто володіти абсолютною комунікативністю. У зв'язку з цим особливу увагу привертає прагматичний компонент семантики фразеологічних одиниць, що пов'язаний з “відображенням оцінки позначуваного – його кваліфікації як “доброго” або “поганого”, з його чуттєвим сприйняттям як “приємного” або “неприємного”, а також з відображенням відношення мовця до ситуації мовлення”, що допомагає вибирати потрібні засоби і застерігає від “недоладної мовленнєвої поведінки” [8, 103]. Все це стверджує той факт, що фразеологічні одиниці, які навіть можуть бути не включені в мовлення, тобто розглядаються як одиниці словника, відзначаються високим ступенем комунікативно-прагматичного заряду.

Вивчення фразеології як системи неможливе без урахувань комунікативно-фразеологічних характеристик їх складових. Прагматичний компонент присутній у семантиці фразеологічних одиниць, бо вживання цих одиниць передбачає наявність у мовців певних пресупозицій, на яких базується інформаційний обмін, в іншому випадку порушується адекватність комунікативного акту [8].

Комунікативно-релевантна інформація, що імпліцитно міститься у фразеологічних одиницях, є одним із ефективних засобів компресивної передачі інформації різноманітного змісту. Фразеологічні одиниці використовуються для передачі предметно-логічної, енциклопедичної, емоційно-оцінної та соціальної інформації, що складає значну частину змісту висловлювання.

Прагматичні правила, що доповнюють предметно-логічне значення фразеологізмів, є невід'ємною частиною семантики ФО і сприяють процесу адекватного декодування функціонального навантаження в комунікативних актах [4]. Особливо показовими в цьому плані є прислів'я та приказки англійської мови, що складають основну частину комунікативних фразеологічних одиниць [6].

Умовно всі ідіоми можна поділити на 3 основні класи комунікативних фразеологічних одиниць:

Замкнуті комунікативні фразеологічні одиниці. Це – повністю переосмислені комунікативні фразеологічні одиниці з константною залежністю компонентів (ФО з цілісним комунікативним константним значенням): *the cost is clear; the shoe in on the other foot; that's another pair of shoes* – приказки; *the proof of the pudding is in the eating; he that never climbed, never fell; blood is thicker than water; half a loaf is better than no bread; constant dropping wears away a stone* – прислів'я.

Незамкнуті комунікативні фразеологічні одиниці з роздільно-цілісним значенням:

– повністю переосмислені комунікативні фразеологічні одиниці з константно-варіантною залежністю компонентів (ФО з роздільно-цілісним комунікативним константно-варіантним значенням): *when two Sundays come together* – приказки; *every tub must stand on its own bottom; rats desert a sinking ship; he must have a long spoon that sups with the devil* – прислів'я;

– повністю переосмислені комунікативні фразеологічні одиниці з константно-перемінною залежністю компонентів (ФО з роздільно-цілісним комунікативним константно-перемінним значенням): *one's days are numbered; one's eyes are bigger than one's belly; the devil knows, it stands to reason; the cards are stacked against somebody (something)* – приказки;

– повністю переосмислені комунікативні фразеологічні одиниці з константною варіантно-перемінною залежністю компонентів (ФО з роздільно-цілісним комунікативним варіантно-перемінним значенням): *one's hour has come; one's heart leaped into one's mouth; a lot of water has flown under the bridge since...* – приказки.

Замкнуті комунікативні фразеологічні одиниці з частково-переосмисленим значенням. Частково переосмислені комунікативні фразеологічні одиниці з константною залежністю компонентів (ФО однолітеральним або дволітеральним комунікативним значенням): *brevity is the soul of wit; familiarity breeds contempt; necessity is the mother of invention; silence is golden; life is not a bed of roses; faults are thick where love is thin* – прислів'я.

Незамкнуті комунікативні фразеологічні одиниці з однолітеральним значенням. Однолітеральні комунікативні фразеологічні одиниці з константно-варіантною залежністю компонентів (ФО з однолітеральним комунікативним константно-варіантним значенням): *doctors differ* – приказки; *word cut (hurt) more than swords* – прислів'я.

Внаслідок динамізму і гнучкості своєї структури і семантики фразеологізми легко пристосовуються до потреб комунікативної ситуації, що породжує різноманітні прагматичні конотації, які деталізуються й уточнюються відповідно до конкретних прагматичних параметрів комунікативної ситуації [10]. Діапазон семантичних змін і оказіональних перетворень ФО в комунікативних актах набагато ширший, ніж просте посилення їх образності. Прагматична установка таких перетворень – не тільки привернути увагу адресата, зацікавити його незвичайністю форми, але й підвищити інформативність, експресивність висловлювання і тим самим здійснити емоційно-оцінний вплив на адресата.

Висновки. Як виявилось у ході дослідження, результатом дії прагматичних правил, що регулюють функціонування фразеологізмів в комунікативних актах, є обмеження вживання фразеологізмів конкретними ситуаціями. Проте прагматично зумовлене вживання ФО в комунікативних актах часто будується на порушенні прагматичних правил або їх різною інтерпретацією комунікативними представниками різних вікових соціальних, національних і т.п. груп. Це часто призводить до створення гумористичного ефекту. Відбувається модернізація образності ФО, що веде до певної деавтоматизації її сприйняття і, в кінцевому рахунку, сприяє реалізації авторської інтенції.

Л і т е р а т у р а :

1. Киселева Л. А. Прагматические языковые единицы / Л. А. Киселева. – М. : Наука, 1998. – 190 с.
2. Колшанский Г. В. Коммуникативная функция и структура языка / Г. В. Колшанский. – Москва : Наука,

1985. – 150 с.
3. Комиссаров В. К. Коммуникативная функция языка и осмысленность слова : сб. научн. трудов МГПИИЯ им. М. Тореца – Вып. 262. – Москва, 1990. – С. 112–123.
  4. Коралова А. Л. Некоторые семантические особенности фразеологизмов в коммуникативном аспекте : сб. научн. трудов МГПИИЯ им. М. Тореца. – Вып. 244. – Москва, 1985. – С. 89–96.
  5. Кулакова Б. П. О коммуникативном статусе фразеологических единиц / Б. П. Кулакова // Вопросы английской фразеологии (коммуникативные и семантические аспекты). – Москва, 1996. – С. 49–55.
  6. Кунин О. В. Фразеология английского языка / О. В. Кунин. – Москва, 1998. – 250 с.
  7. Медникова Э. М. Прагматика и семантика коммуникативных единиц : сб. научн. трудов МГПИИЯ им. М. Тореца. – Вып. 264. – Москва, 1995. – С. 54–66.
  8. Пророченко О. П. Семантический механизм прагматики фразеологических единиц / О. П. Пророченко // Лексические и синтаксические единицы и текст. – Иваново : Иванов. ун-т, 1990. – С. 100–106.
  9. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды / В. Н. Телия // Языковая номинация (Виды наименований). – Москва : Наука, 1997. – 305 с.
  10. Тимофеева В. В. Семантические и коммуникативно-функциональные особенности фразеологии в американском варианте английского языка / В. В. Тимофеева // Проблемы формирования национально-специфического компонента германских языков. – Москва : Наука, 1990. – С. 58–63.

Приходько А. Н.
Запорожский юридический институт

ПРОТИВИТЕЛЬНОСТЬ КАК ПЕРЕВЕРНУТОЕ ОТОБРАЖЕНИЕ КАУЗАЛЬНОСТИ

Объектом настоящей статьи является немецкое сложносочинённое предложение (ССП) с семантикой противительности (контрадикторности, адверсативности), являющееся соединением двух элементарных предложений, которые отображают по одной денотативной ситуации (СИТ). Находясь между собой в отношениях взаимной обусловленности, эти ситуации обнаруживают определенного рода несоответствие ожидаемого и реального. Обобщающим адверсативным смыслом является интерпретационная формула *'несмотря на то, что'*, а соответствующая пропозиция может быть представлена в виде символической записи СИТ-1 – ПК_{Адв} – СИТ-2 (*Es regnete oft* (СИТ-1), *aber* (ПК_{Адв}) *der Urlaub war schön* / (СИТ-2) / *Часто шел дождь, но отпуск был хорошим*), где отношения обусловленности и несоответствия фиксируются при помощи предиката-коннектора ПК_{Адв}. Предмет рассмотрения (логико-смысловые отношения в противительном ССП) определяет и основную цель работы – установление путей и способов вербализации противительных отношений в современном немецком языке на фоне как конструкции "двойственной ориентации" (каузальности и собственно-противительности).

Формальная логика придерживается мысли, что объединение адверсативной информации в целостный блок осуществляется с помощью конъюнкции, языковым эквивалентом которой является противительный союз *aber /but, a, no/*. Важным признаком противительной конъюнкции является то, что мы имеем дело с не совсем последовательными логическими связями, а скорее с фактами несоответствия стереотипных представлений о надлежащем и реальном. Конъюнкция противительности является, таким образом, логикой девиантности – отклонением от нормы, от стереотипов и канонов, от привычных представлений о существующих взаимосвязях в реальном мире.